

Universell utforming – nødvendig for noen men bra for alle!

Digitalt møte 3. mars 2021

Universell utforming: hva er det og hvorfor er det viktig?

Seniorrådgiver Cato Lie, FFO

FFOs visjon

- FFO jobber for et samfunn der mennesker som lever med funksjonshemning og kronisk sykdom har like muligheter til å delta på alle områder i samfunnet.
- En viktig forutsetning for at vi lykkes med dette er at Norge blir universelt utformet i så stor grad som mulig så raskt som mulig.
- Vår konklusjon: Det går for sakte og mye gjenstår!

Norges internasjonale forpliktelser

Høsten 2015 vedtok FNs medlemsland 17 mål for bærekraftig utvikling frem mot 2030.

Bærekraftsmålene ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. De gjelder for alle land og er et veikart for den globale innsatsen for en bærekraftig utvikling.

- **FNs bærekraftsmål nr.11 Bærekraftige byer og lokalsamfunn skal**
  - Gjøre byer og lokalsamfunn **inkluderende**, trygge, robuste og bærekraftige
- **FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) artikkel 9**
  - For at mennesker med nedsatt funksjonsevne skal få et selvstendig liv og kunne delta fullt ut på alle livets områder, skal partene treffe hensiktsmessige tiltak for å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne på lik linje med andre får tilgang til det fysiske miljøet, til transport, til informasjon og kommunikasjon

Hvilke verdier skal vårt samfunn bygge på?

- Noen har ikke tilgang til alt Norge har å by på. Mange ekskluderes...
- Det er en samfunnsoppgave å inkludere alle!

Hvorfor universell utforming?

- Målet er et enklere samfunn for alle og sikrer likestilling.
- Målet er å klare seg selv og kunne delta aktivt i samfunnet.
- Universell utforming er en måte å oppnå dette på.

Hva er tilgjengelighet og universell utforming?

▪ Tilgjengelighet

Tilgjengelighet er om å tilrettelegge for mennesker med spesielle behov (som regel grunnet funksjonshemninger), og berører områder som [informasjons og kommunikasjonsteknologi](#), [samferdsel](#) og transport, byggverk og uteområder og produkter.

▪ Universell utforming

Med universell utforming menes utforming av produkter, omgivelser, programmer og tjenester på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpasning og en spesiell utforming. Universell utforming skal ikke utelukke hjelpemidler for bestemte grupper av mennesker med nedsatt funksjonsevne når det er behov for det.

Og hva er sammenhengen mellom dem?

- ❑ En tilgjengelighetsløsning kan være en rampe eller trappeheis der det er trapp. Andre områder er tilrettelegging av informasjon eller merking av trapper, søyler og glassvegger.
- ❑ Dersom alle kan komme inn på stasjonen og toget på en likeverdig måte snakker vi om universell utforming.

Aktuelle lover

- Likestillings- og diskrimineringsloven har som formål er å fremme likestilling og likeverd, sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse for alle, uavhengig av funksjonsevne, og hindre diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51>

- [Forskrift om universell utforming av informasjons- og kommunikasjonsteknologiske \(IKT\)-løsninger](#)
- [Lov om planlegging og byggesaksbehandling \(plan- og bygningsloven\)](#) som setter krav til medvirkning, kontroll og tilsyn. Prinsippet om universell utforming er nedfelt i [lovens formålsparagraf \(§1-1\)](#). Loven utdypes i forskrift om tekniske krav til byggverk TEK 17

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-06-19-840>

Tilgjengelighet og universell utforming er tatt inn i flere kapitler, for eksempel når det gjelder uteareal, atkomst, inngangsparti, planløsning og utforming av rom i byggverk.

- [Lov om offentlige anskaffelser \(anskaffelsesloven\)](#) Loven stiller krav om universell utforming i offentlige anskaffelser av varer, tjenester og bygge- og anleggsarbeider (§6).

Universell utforming handler om å skape et samfunn for alle

- Men: tiltak for personer med nedsatt bevegelse og syn prioriteres.
- Mennesker med nedsatt hørsel, nedsatt kognisjon/forståelse, miljøhemning (astma og ulike allergier/intoleranser), psykisk helse (trygghet, forutsigbarhet) ivaretas ikke nok.
- Manglende kunnskap gjør at løsningene blir dårlige.

Hva skjedde her?

Regjeringens handlingsplan

- 2009-2013: Visjon om Norge universelt utformet 2025.
2015-2019: Visjon om et samfunn der alle kan delta.
Forlenget til ut 2020.

Den nåværende har en betydelig svakere visjon.
- Innholdet er i stor grad en oppstilling av allerede igangsatte tiltak – få nye tiltak på bygg og anlegg, planlegging og uteområder og transport.
- FFO og andre interesseorganisasjoner har gitt et samlet innspill til ny handlingsplan for universell utforming.

Status på transportområdet

Positivt

- 96 av togstasjonene er tilgjengelige (30 prosent), og 31 (8 prosent) er universelt utformet.
- En ny standard for buss vil på sikt sikre større likhet i buss-parken og bidra til at flere busser blir universelt utformet.
- Assistanseordninger er etablert, men kun delvis utbygd på de ulike transportområder. Men utviklingen er positiv, og assistanse tilbys på flere togstasjoner og noen busstasjoner.
- En nasjonal TT-ordning er etablert og inkluderer stadig flere fylker.

Status på transportområdet

Negativt

- ❑ En undersøkelse gjort av Sintef (2015) viser at 46 prosent av personer med nedsatt funksjonsevne (av om lag 260 respondenter) mener transport er en utfordring i hverdagslivet.
- ❑ Ombordstigning er en hovedutfordring på alle transportområder.
- ❑ Informasjons- og kommunikasjonsløsningene er for dårlige og ivaretar ikke personer med nedsatt syn og hørsel på en god måte.

Status på bygg-området

Positivt

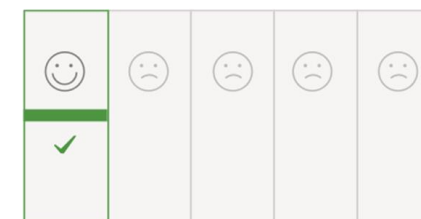
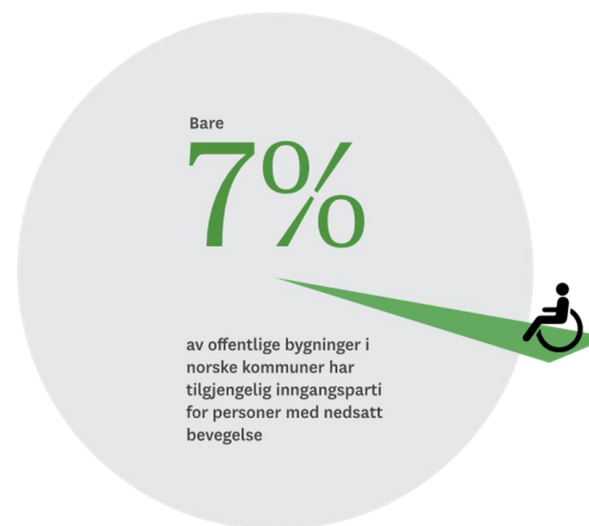
- ❑ Statsbygg har 2025 som frist for universell utforming av sine bygg, og er i rute med dette.
- ❑ Alle nye offentlige bygg skal bygges universelt utformet (men resultatene er dessverre ikke alltid gode nok)
- ❑ Det skjer mye positivt i mange kommuner når det gjelder senking av fortauskanter og etablering av ledelinjer.

Status på bygg-området

Negativt

- ❑ Kun 7 % av offentlige bygninger i norske kommuner har tilgjengelig inngangsparti.
- ❑ Teknisk forskrift til Plan- og bygningsloven er endret av regjeringen med stort fokus på forenkling. Universell utforming er beskrevet som fordyrende.
- ❑ Det stilles ikke krav til når eksisterende bygg skal være universelt utformet.

En av fem

har tilgjengelig inngangsparti for personer med nedsatt syn

Status på IKT-området

Positivt

- ❑ Nye IKT-løsninger skal være universelt utformet.
- ❑ 54 % av nettsider i offentlig sektor og 49 % av nettsider i privat sektor er universelt utformet ifølge en statusmåling fra 2014.
- ❑ UU-Tilsynet har i 2018 målt status for universell utforming av 278 nettstedet i privat og offentlig sektor. I alt 60 prosent av testene gir resultat som indikerer samsvar med krav til universell utforming av IKT. Utviklingen er positiv.

Negativt

- ❑ En rapport utarbeidet i 2016 viser at 26 % av personer med nedsatt funksjonsevne har valgt eller blitt tvunget til å avslutte et arbeidsforhold som følge av digitale barrierer.
- ❑ IKT-forskriften er begrenset til å gjelde nettløsninger, herunder digitale læremidler, og automater.
- ❑ Eksisterende IKT-løsninger skal være universelt utformet fra 1. januar 2021.

Status på friluftslivsområdet

- ❑ Få friluftsområder er universelt utformet, men noen gode eksempler finnes: her fra Atlanterhavsveien.
- ❑ Under 3 % av friluftsområder tilfredsstiller kravene til universell utforming for rullestolbrukere og synshemmede.
- ❑ Mange kommuner prioriterer friluftslivstiltak når de istedenfor burde prioritere publikumsbygg.

FFOs politiske notat på universell utforming

FFOs ambisjon:

- Norge skal være universelt utformet i 2035.
- Norge skal være tilgjengelig i 2025, som et skritt på veien mot et universelt utformet Norge.
- Link til notatet:

https://ffo.no/ffo-mener/politiske_notater/veien-til-et-universelt-utformet-norge-i-2035/

- For å komme dit trengs det politisk vilje, prioritering og handling!

Brukermedvirkning - rolleforståelse

- Brukerrepresentantene har ikke ansvaret for at løsningen skal bli universelt utformet!
- Vi må ikke alltid ha alle løsningene - de må finnes og utvikles av flere aktører. Vi må synliggjøre behovene.
- Gode arbeidsbetingelser: Respekt for vår rolle, god dialog, tidlig inn, reell medvirkning.
- Viktig å huske på alle de gruppene vi representerer.

Hvilket arbeid bør FFO i fylkene prioritere?

- Kartlegge fylkeskommunen/kommunen – bygg, transport, ikt, miljø – hvor er utfordringene?
- Lage en plan – ting som kan løses raskt og ting som er mer langsiktige.
- Jobbe for bevilgninger til tiltakene.
- Opplæring av sentrale folk i kommunen: politikere, byråkrater, planleggere, bygg/anlegg, arkitekter, designere osv.
- Sørg for at brukermedvirkning er på plass.

Dette ønsker vi ikke.....

Ikke dette heller.....

Men dette!

- FFO ønsker at Norge inkluderer alle, hvor dagens barrierer fjernes!
- Spørsmål/kommentarer?

Takk for meg!

cato.lie@ffo.no

Aktuelle linker:

<https://www.bufdir.no/uu/>

<https://www.digdir.no/>

<https://www.blindforbundet.no/>

